

М. Л. Сятиня

**ФАРМАЦЕВТИЧНА СПРАВА В УКРАЇНІ:
МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ, ДЕНЬ ПРИЙДЕШНІЙ**

К. - Інститут історії України НАН України, 1998. — 337 с.

Монографія М. Л. Сятині — фактично перша у вітчизняній історіографії праця з проблем розвитку і вдосконалення надзвичайно важливої в житті людини справи — фармацевтики.

Щоправда, для точного осмислення аналізу праці не можна не згадати видання І. М. Губського "Аптечна справа в УРСР" (1964 р., 137 с.).

Монографічне наукове дослідження М. Л. Сятині привертає увагу передусім висвітленням розвитку фармації на теренах України — від її зародження до сьогодення. Більше того, автор у своїх роздумах торкається й перспектив розвою фармацевтичної сфери, "заглядає", так би мовити, у завтрашній день.

В Україні аптечна справа фактично існує стільки, скільки життєдіє в ній цивілізація, тобто не одну сотню років. Практично вона веде відлік відтоді, як людина почала усвідомлювати реальність свого існування і потребу захисту від хворостей, а також допомоги при виникненні травм при добуванні їжі, використанні дарів багатющої навколишньої флори. Трансформації фармацевтики здійснювалися у процесі цивілізаційного розвитку.

Автор аргументовано стверджує, що відокремлення аптекарської справи від загальномедичних знань сприяло утвердженню фармацевтики. Починаючи з середніх віків, аптекарі у містах, що виростили на місці невеликих поселень, почали гуртуватися в окрему, досить знану серед населення заможну касту. Тоді ж відбувалося відповідне унормування професійного ремесла, що набувало оформлення державними правничими актами в новочасний період. Показники легітимності, наприклад, уже у XVIII—XIX ст. базувалися на діючих законах Російської та Австро-Угорської імперій, оскільки певні регіони України перебували в їх державному володарюванні. У конкретних хронологічних рамках показано в праці й поступ та трансформації аптекарської справи.

Монографія складається з семи розділів. Автор розповідає про розвиток аптечної справи у середньовічній та новочасній Україні, розглядає питання модернізації фармацевтики в Україні в історико-хронологічних рамках XIX—початку XX ст., зміни в аптечній справі на західноукраїнських землях.

Здійснений автором науковий пошук, безперечно, становить специфічне монографічне узагальнення, що цілком виправдано висвітлює названу проблему з урахуванням розвитку загальноісторичного процесу в специфічних умовах України. В цьому ключі заслуговують на увагу роздуми дослідника щодо змін у самому суспільному розвитку, становища фармації відповідно до становлення та утвердження тоталітарної природи радянського суспільства. В праці знайшло відображення бачення фармацевтики, так би мовити, "очима" НКВС (наприклад, розповідь про репресування директора АПТУ С. І. Пельца).

Нове наукове осмислення виявляє дослідник, розповідаючи про розвиток фармацевтичної справи в роки другої світової та Великої Вітчизняної воєн, а також у наступні 50—80-і роки XX ст.

Окремо виділені сюжети історії фармації в умовах незалежної України, а також її входження в український фармацевтичний ринок. Позитивним і цілком виправданим моментом дослідження є те, що автор показує

як позитивні зрушення в цій справі, так і наявні серйозні труднощі — і не тільки чисто професіонального, а й економічного порядку. Це дуже важливо передусім тому, що дана сфера державою не завжди розглядалась як пріоритетна, як справа, що вирішує проблему надзвичайної цивілізаційної та громадянської ваги. Адже цілком зрозуміло, що може чекати суспільство, коли значна частина його населення, передусім зайнятого у сфері матеріального виробництва, не може в повному обсязі виконувати трудове завдання через незахищеність свого здоров'я належними фармацевтичними засобами.

Автор врахував у своїй праці публікації профільного, а також близького до нього порядку. Необхідно зазначити і введення автором у науковий обіг великої кількості архівних документів.

На жаль, праця М. Л. Сятині не позбавлена недоліків. Так, було допущено ряд помилок при її друкуванні, у посиланнях архіви подаються в аббревіатурі, без попередньої їх розшифровки. Проте ці незначні огріхи не применшують наукової цінності праці, виконаної на добротному професійному і науковому рівні. Вона знадобиться всім, хто цікавиться історією фармацевтичної справи в Україні. Щоправда, досить скромний тираж — одна тисяча примірників — ставить монографію в ряд дефіцитних видань. Але головним є те, що автор подарував читачеві радість знайомства з непересічним науковим узагальненням важливої проблеми нашого буття.

Я. П. ПАНЧЕНКО (Київ)